

RECORREM EL PATRIMONI INDUSTRIAL

Arquitectes de Sant Martí. El Grup d'Arquitectes de Sant Martí ens trobem cada quart dilluns de mes per compartir i debatre els reptes dels nostres barris. La Festa d'Arquitectura 2022 posa el patrimoni industrial del barri com a protagonista, del qual n'és un bon exemple l'Antiga Fàbrica Oliva Artés, espai rehabilitat per l'arquitecte Jordi Badia i seleccionat als Premis Mies 2022 com a laboratori del MUHBA.

Coneixes la fàbrica Oliva Artés?

Andreu Oliva Gallamí, enginyer mecànic, fundà l'any 1880 la *Constructora de Màquines*, posteriorment coneguda amb el nom d'Oliva Artés, una fàbrica taller per a la reparació, la construcció i la compra venda de màquines diverses. Aquesta nau, construïda l'any 1920, el 2010 es presenta el projecte de rehabilitació, de la mà de Jordi Badia (BAAS). La darrera intervenció es va fer l'any 2020 i ha comportat la nominació als Premis de referència EU Mies Awards 2021.

Aquest espai del MUHBA ha estat concebut com a espai laboratori del Museu d'Història de Barcelona al Poblenou. Vol ser un espai de trobada i participació sobre la història, el llegat i el patrimoni de la ciutat contemporània. Alhora, també és un espai que treballa amb associacions i centres d'estudis veïnals, com per exemple la Taula de l'Eix Pere IV, l'Arxiu Històric del Poble Nou, l'Associació de Veïns i Veïnes del Poblenou i el propi Col·legi d'Arquitectes.

Vista Exterior Oliva Artés. Anna Mas Fotografia

Coneixes el passat industrial del districte?

Foto: Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona

L'Acord del 27 de març de 1846 de l'Ajuntament de Barcelona prohibeix explícitament la construcció de nous vapors al recinte de muralles de la ciutat, sobretot per qüestions de falta d'espai i d'higiene. A partir d'aquesta data, les noves indústries busquen nous espais on ubicar-se. Aquest fet, i la implementació del Pla Cerdà a partir del 1960, va fer que moltes noves indústries s'establissin en l'eixample projectat a Sant Martí. Aquí disposaven d'espai lliure i aigua freàtica a poca profunditat per al procés de producció, així com connexió ferroviària i accessibilitat al port per exportar la producció.

El barri de Poblenou va ser el bressol industrial de Catalunya. De fet, algunes persones el van denominar la "Manchester" catalana en al·lusió a la ciutat industrial anglesa. Després dels anys 70 la força industrial va decaure, moltes fàbriques van anar deixant de produir i el teixit productiu es va afeblir. Així, els edificis de treball van començar a estar acompanyats d'altres edificis d'associacions socioculturals i comercials, com Ateneus, Cooperatives de consum i d'altres espais col·lectius.

Sabies que va arribar a haver-hi més de 200 xemeneies?

En el millor moment de Sant Martí, hi hauria unes 200 xemeneies. L'any 1992 se'n van censar unes 60. Com la majoria de xemeneies, la seva funció és la de provocar el tiratge que facilita la combustió (estalvi d'energia) i allunyar el fum del seu entorn més immediat, tot dissipant-lo en l'atmosfera. Hi ha diversa normativa, en algun moment es va regular l'alçada màxima de 28 m. però l'increment de potència dels forns va requerir majors alçades. Com més altes, millor tiratge i millor evacuació/dispersió dels gasos tòxics o sotge.

Amb el temps aquestes construccions singulars han quedat obsoletes tot assolint un valor patrimonial com a símbol de la primera industrialització, icona de les transformacions socials produïdes per aquesta i com a referència física destacada dins del paisatge urbà. Actualment només queden unes 40 xemeneies, i alguna d'elles necessita una rehabilitació urgent. L'Associació Amics de les Xemeneies fan una gran labor de defensa d'aquest patrimoni.

Us recomanem que doneu un cop d'ull al projecte de l'estudiant d'AC Ariadna Olivas, on planteja propostes per donar diferents usos a les xemeneies.

Antiga fàbrica Macosa a Sant Martí Foto: Ajuntament.barcelona.cat

Quin és el repte de futur del patrimoni industrial?

Com en molts barris de Barcelona la societat civil organitzada va lluitar molt perquè no es perdés aquest patrimoni industrial edificat avui convertit majoritàriament en equipaments com ara el centre Cívic Can Felipa o l'antiga fàbrica Can Saladrigas. Des del 2009 en aquest últim edifici funciona la Biblioteca de Poblenou, que comparteix espai amb el Centre d'Imatgeria Festiva de Sant Martí. Entre les últimes recuperacions trobem la Sala Beckett-Obrador Internacional de Dramatúrgia (projecte d'Eva Prats i Ricardo Flores, de Flores-Prats arquitectes) — que va rebre el Premi Ciutat de Barcelona—, Ca l'Alier com a centre d'innovació Urbana, obra dels arquitecte Jaume Arderiu, Tomàs Morató | a+m /arquitectes i la cooperativa Flor de Maig.

El barri s'ha transformat molt els últims anys, ja que les seves condicions físiques —prop del mar i amb lloc encara per construir i transformar—, el pla urbà de 22@ i una xarxa veïnal molt activa l'ha fet molt atractiu per anar-hi a viure i treballar. El 2018 es modifica el pla 22@, passant del 10% d'habitatge protegit del pla original del 2000 al 30% del nou pla.

Cal posar en valor el projecte d'inclusió d'un programa habitacional en una antiga fàbrica industrial, al projecte Fabra & Coats & habitatge social i castellers obra dels arquitectes Mercè Berengué i Miguel Roldán de Roldán Berengué arquitectes. El jurat de Premi FAD d'Arquitectura

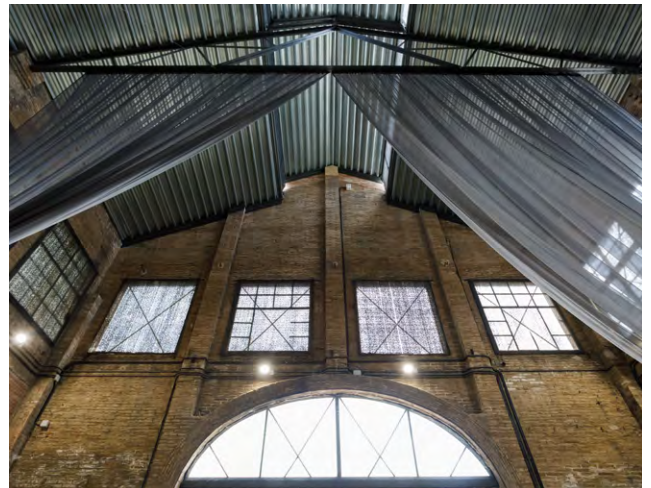
Foto: Eurecat

2021 li ha otorgat el premi FAD destacant que l'obra “posa de manifest com la rehabilitació i la conservació del patrimoni industrial representa un desafiament cada vegada més important per a la definició d'un urbanisme sostenible, resolent de manera brillant la transformació de l'espai fabril del segle XIX”.

Coneixes la rehabilitació que s'ha fet a l'Oliva Artés MUHBA?

El projecte de l'arquitecte Jordi Badia recupera l'espai, ressaltant les textures del passat, però centrifugant tot allò susceptible de fer-se malbé. De manera que una galeria enterrada i registrable, en forma d'anell, permet totes les instal·lacions elèctriques requerides per l'edifici actualment, però també preveu les del futur. Qualsevol element necessari per al bon funcionament del Museu s'adossa per l'exterior de la nau: l'ascensor, escales lineals d'evacuació, banys provisionals, i fins i tot un gran porxo que en un gest de braços oberts s'obre al parc, sense modificar-ne l'arquitectura original. Totes les peces “noves” es resolen amb planxes de ferro de to daurat, essent de fàcil reconeixement i fent referència a l'època en la qual es va construir la fàbrica.

A més, el projecte resolt, amb un sol gest, tota la intervenció. Proposa una gran làmpada penjada al bell mig de l'espai, dibuixant un anell de llum que separa el perímetre exterior, dedicat a allotjar una exposició sobre la ciutat de Barcelona, de l'espai interior, destinat a acollir esdeveniments i presentacions. El gran llum és un element de dimensions a escala de l'edifici, que posa en valor la

Vista d'un dels indrets rehabilitats a l'Oliva Artés / Anna Mas Fotografia.

riquesa de les textures interiors i la secció de la planta basilical del recinte.

Com fem possible el repte de rehabilitar equipaments amb pocs recursos?

L'edifici del MUHBA és un exemple de com, a vegades, els pocs recursos obliguen a estructurar els projectes en fases, per donar-los vida encara que no estiguin acabats. La intervenció realitzada per **l'arquitecte Badia** és un bon exemple en què es prioritza l'essencial. Un cop consolidada i protegida convenientment l'antiga nau es va obrir el recinte per mostrar-ho al públic, mentre no es reprenguessin les obres de la nova seu del MUHBA.

S'hi van construir lavabos provisionals i es va preparar una exposició amb una mostra del que es veurà en el futur. Va ser una nova manera de donar-li vida a l'espai, malgrat no comptar encara amb les finestres ni la climatització. Celebrem que aviat s'inicia la fase següent, que seguirà sumant capes a la història d'aquesta nau tan singular.

Foto: Interior rehabilitat a l'Oliva Artés. Anna Mas Fotografia

Vas gaudir de l'espectacle de literatura, música i dansa?

Persistint en l'objectiu de reviuir els espais fabrils del districte amb noves experiències creatives, **la Festa d'Arquitectura de Sant Martí** de l'any passat 2021, realitzada en aquest mateix edifici, es va centrar en la performance "El treball a les fàbriques", una aproximació a la temàtica des de la literatura de Marta Llorente, arquitecta i escriptora, la música de Gerard Guerra, arquitecte i pianista, i la dansa de Toni Mira, arquitecte, coreògraf i ballarí. L'acte va resultar una exaltació de l'art gràcies a la àmplia mirada d'arquitectes que ens van endinsar a través de la lectura, la música i la dansa, aportant sinèrgies creatives i transformadores al servei del patrimoni arquitectònic i cultural de la nostra ciutat.

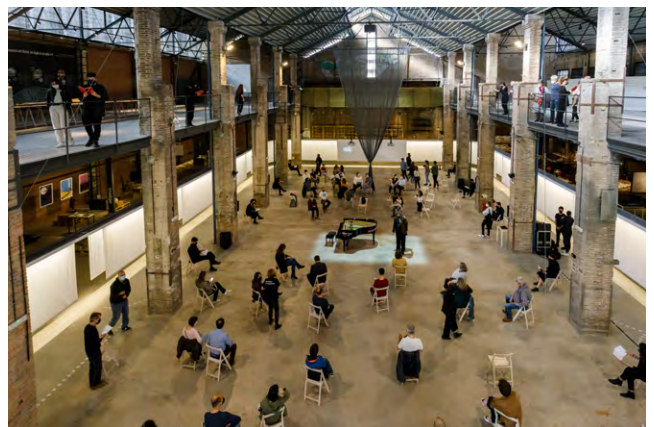
Espectacle a la Festa d'Arquitectura 2021. Anna Mas Fotografia

Vols experimentar l'Oliva Artés amb tots els sentits?

Aquest any 2022, la Festa d'Arquitectura de San Martí ens convida a experimentar "Avec le Temps...", una proposta de l'actor, ballarí, coreògraf i arquitecte Toni Mira-Claire Ducreux. Té com a protagonista una parella que ha d'afrontar una situació sobrevinguda. La dona perd la vista, i depèn del seu home per a tot, moment que els força a una dependència i a refer i retrobar l'equilibri entre tots dos. Se'n sortiran?

Tot i que de cara a l'exterior la limitació visual, estar cega, és un exemple sobre les capacitats-incapacitats que socialment atribuïm a una persona, res més lluny de la realitat. Està abastament demostrat que com a ésser humans tenim capacitats inexplorades al llarg de la vida. En afrontar limitacions diverses, com la ceguesa o qualsevol altra, ens obrim a descobrir altres mons, espais, i sensibilitats, mai experimentades fins que ens hi veiem abocats.

L'actuació mostra la tendresa, l'amor i l'humor que uneix a aquesta parella malgrat un dia a dia difícil, i ens dona l'oportunitat de connectar amb nosaltres mateixos i amb

Festa d'Arquitectura 2021. Anna Mas Fotografia

altres persones més enllà de la situació particular que cadascú tenim o les limitacions amb les quals convivim. Una invitació a riure i emocionar-nos. "Avec le Temps"... travessem el temps ballant, us hi esperem!

REVIVIM EL PATRIMONI INDUSTRIAL MUHBA OLIVA ARTÉS

**Diumenge, 15 de maig
de 11 a 14 h**

MUHBA Oliva Artés,
C. d'Espronceda, 142-146
- Gratuït

Activitats:

- 11.00 h: Benvinguda COAC Barcelona
- 11.10 – 12 h: Explicació Jordi Badia. Projecte Oliva Artés
- 12 – 12.35 h: Espectacle Avec le Temps (Toni Mira+Claire Ducreux)
- 12.45 – 13.15h : Experimentació de l'espai amb els sentits
- 13.15 – 14.00 h: Visita a l'exposició MUHBA, amb música i dansa

Organitza:

COAC BARCELONA

Entitats col·laboradores:

Grup d'Arquitectes Sant Martí COAC, BAAS Arquitectura, Toni Mira+Claire Ducreux, MUHBA Oliva Artés

Entitats convocants:

